

«Ο ΕΡΩΣ ΠΕΤΑΞΕ... Η ΦΙΛΙΑ ΜΕΝΕΙ!»

ΤΟ ΕΦΗΜΕΡΟ ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΑΣ ΝΕΚΡΙ ΜΕ ΤΟΝ ΤΣΑΡΛΙ ΤΣΑΠΛΙΝ

(Από τ' Απομνημονεύματα της διάσημης πρωταγωνίστριας του κινηματογράφου)

(Η Πόλα Νέγκρι, η διάσημη Πολωνίδα Βενέτα του κινηματογράφου, άρχισε τ' Απομνημονεύματά της, τα οποία έβγαδθηκαν τελευταία σε πέντε συγχρόνως γλώσσες, με την άφιξη της αισθηματικής περιπέτειάς της με τον Λένιν, στη Γενεύη, στα 1914. Το κεφάλαιο αυτό από την αυτοβιογραφία της δημοσιεύεται τον περασμένο μήνα στο «Μπουκέτο». Ύστερα από πολλές περιπέτειες, η Πόλα Νέγκρι, αφού καθάρωσε να έλθει στη Γερμανία κινηματογράφου, έφερε για το Χόλλυγουντ, όπου την είχε προσκαλέσει η «Παράκοινη». Και εκεί, στην Αμερικανική κινηματογραφόπολη, η μεγάλη ηθοποιός είχε ένα τρυφερό ειδύλλιο με τον διάσημο Σαρλό. Το ειδύλλιο αυτό κατέληξε σε άραβάνες, οι οποίοι όμως διαλύθηκαν συντομώτατα, εξ αιτίας της ριζικής διαφοράς χαρακτήρος των δύο καλλιτεχνών. Μία πρωτιώτερο από τ' άραβάνες την ίδια την Πόλα Νέγκρι να μάς αφηγήθη την ενδιαφέρουσα αυτή ιστορία της ζωής της.

οραθισμένοι. Αυτή, εξ άλλου, ήταν και η προσωπική μας γνώμη... Αγαπήναστε τόσο πολύ !..

Η βαθεία και άδολη αγάπη μου για τον Σαρλό με βοήθησε να κατανοήσω καλύτερα από κάθε άλλον τον ναυράξενο χαρακτήρα του.

Την εποχή εκείνη ο Σαρλό, ο οποίος δεν είχε εκδηλώσει ακόμα το δραματικό του ταλέντο, υπέφερε, επειδή όλοι τον νόμιζαν κωμικό, ένα γελοιακό και τίποτα παραπάνω. Το θεωρούσε εξευτελιστικό γ' αυτόν να τον αποκαλούν κλόουν. Ω ! ποτέ δεν θα ξεγύσω την παρακάτω δραματική σκηνή, την οποία έγω μονάχα πρόσεξα.

Ένα βράδυ, σε μιιά φιλική ώμνηση, ο Τσάρλι σηκώθηκε ξαφνικά όρθιος και είπε στους παριστάμενους :

—Θά σάς πείσω τώρα ένα μέρος από τον «Αμιέτ» του Σαίξπηρ. Οκ φίλοι του άρχισαν να γελάνε.

—Α ! αυτό θά είνε πολύ διασκεδαστικό ! φώναζαν όλοι μαζί. Φανταστήτε τον Σαρλό στο όλο του «Αμιέτ» !..

Ο Τσάρλι σοβάς είνιγρε ξαφνικά και ξανακάθισε, άμωλτος και σνοφορμωμένος, στη θέσι του. Κανείς δεν κατάλαβε την άφορητή ξαφνική μεταβολή του καλλιτέχνη, κανείς, εκτός από μένα. Έγώ μονάχα ήξερα ότι από καιρό ο Τσάρλιλνν όνειροσπούσε να παίζη το όλο του «Αμιέτ, ως πραγματικός τραγωδός. Έγώ μονάχα κατάλαβα ότι η ειρωνική παρατηρήσει των φίλων του τον πλήγωσαν βαθεία στην καρδιά !..

Δέν ξερω τί γνώσει έχει σήμερα ο Σαρλό. Φαντάζομαι όμως ότι θά τον κατέχη άκόμη η επιθυμία να πραγματοποιήση την παλιά του φιλοδοξία και να ενσαρκώση τον τραγικό ήρωα του «Αγγλον ποιητή».

Μεγάλη επίσης έντιπωμα μου προξένησε η ξεραρτητή, η γυναικεία σχεδόν, ενωσθησία του Τσάρλιλνν. Το παρακωμό τον πλήγωνε. Ήταν άστατος και ενειταόλοος στα αισθηματά του και εύρισκε παρηό ήδωνή στο να κίνη τους άλλους να υποξέροιν, για να βασανίξεται και ο ίδιος.

Η νοσηρή εντάθεια του Σαρλό και ο δικός μου παράξενος χαρακτήρη — δέν διατάλω ν' άναγνωρίσω ότι την εποχή εκείνη ήμουν μια ιδιότροπη και κακοκαθημένη κενωμένη καλλιτέχνισ — έγιναν άφορησι ή διαλυθη πολύ σύντομα το ειδύλλιο μας...

Θά έλεγε κανείς ότι είχουμε συμφορησει από πρώτα, ο Τσάρλιλνν κ' έγώ, να κινώμενε κάθε τί, που θά μάς...άπομάκρινε τον ένα από τον άλλον ! Δέν άφίριμα να πάη χαμένη καμιά ευκαιρία για να δημιουργήσομε ο ένας στον άλλον σωπές ζοηρές, θυελλόδοεις, σαπνές που εχταν γ' αποτέλεση να μάς ξανατίσθιν και τους δύο ημηνικά, να μάς οίχονιν

σε μιιά βαθεία ήττιχή κατάπτωσι... Και όσο περισσότερο άλληλοσασαυόμθα, τόσο περισσότερο άφορησώμασε ο ένας στον άλλον... Λέν ξερω ποιοι ένν άρμωδιότεροι να μελετήσουν την παράξενη αυτή κατάσταση : Ο ημολόδογος ή ο...φρενολόγος !

Στο μεταξύ όλοι στο Χόλλυγουντ εχταν καρφωμένα τα βλέματά τους επάνω μας.

Από τί μέρος που ή έφημοίδοεις άνήγγειλαν σεού άναγνωστές τους, μεράσιους τίτλους, «Τό ζοητικό μυθιστόρημα της βασίλισσας της τραγωδίας και του βασιλέως του γέλιου», όλη ή Αμερική παρακωλύθηκε με προσοχή τίς διάφορες φάσεις του ειδύλλιου μας. Κάθε φορά που μάλλον με τον Τσάρλιλνν ή έφημοίδοεις δημοσιεύαν στην πρώτη σελίδα τους άγγωνιστές λεπτομείριεις της ζοητικής σκηνής μεταξύ των δύο ημηνικών καλλιτεχνών. Και όταν τα ξαναπαρίναμε, ή έφημοίδοεις παρηγόριζαν με πολύστυχη άσφρα για το ευχάριστο αυτό γεγονός...
Ο οξέστερο πολιτοκοκώτισ τονίχτα και μέρα τί βίλλα μας, για να μάθων νώτερο από το ύπνο της σνομψιδώσεως μου ένν τον Σαρλό. Και συχνά, πολύ συχνά, έβλεπαν τον μεγάλω κωμικό, τον άνθρωπο που σκόπηζε το γέλιο και τή χαρά στα πέσρατα του κόσμου, να περιφέρεται έξωλοος στον κήπο, ύστερ' από μιιά θυελλόδοη σκηνή με την ίσοραιο-

«Τόν Τσάρλι Τσάρλιλνν τον σινάντηρα για πρώτη φορά σ' ένα κωμωενίο του Βερολίνου, χωρίς βέβαια να υποτινάσιμα ότι ο κωμωστικός και λεπτοκακωμένος νέος, που καθότανε στο διπλανό μου τραπέζι, ήταν ο βασιλέως του γέλιου. Πρόξει, μάλιστα, να άμολογήσω ότι ο Σαρλό δέν μου έκανε εύδης εξ άρχής καλή έντύπωση, επειδή τον άκωσια να βρξή το γκαρσόν, λέγοντάς του ότι έβαλε μερικά πενήνη παραπάνω στο λογαριασμό !.. Ο Τσάρλιλνν δέν ήξερε Γερμανικά, το γκαρσόν άγνοούσε ολότετα την Αγγλική... κ' έτσι μορφέριε να φανταστήτε και μόνοι σας τί είδους σιγήτην έκαναν !..»

Ο σνοινός μου, ο οποίος γνώριζε τον Τσάρλιλνν, ανέλαβε τότε καθήκονα διεργμηνός. Ύστερ' από πολλές προσάθειεις, κατώφθισε να εξεμενίστη τον Σαρλό, ο οποίος δέχτηκε με χαρά να καθήση στο τραπέζι μας. Το πρώτο πράγμα που πρόσεξα σ' αυτόν, ήσαν τα γλυκά του μάτια κ' ή άδρές χειρωναίεις του. Την εποχή εκείνη δέν ήξερα άκόμη Αγγλικά. Ύποξροώθηκα λοιπόν κ' έγώ ν' άρχίσω με τον διάσημο ήθοποιό μιιά σιγήτην με...γεννημάτια. Και άμολογώ ότι θάμωλα την μιμητή του Σαρλό. Με μιιά κίνησή του, μ' ένα μορσάσιο του, εξέφραξε πολλά περισσότερα απ' όσα εκφράζονιν οι κοινώ άνδρωποι με δώδεκα φράσεις !

Ότόσο, όταν χωριστήριμα, ο Τσάρλι Τσάρλιλνν δέν μου άρρησε την παρακωρη άνάμνηση. Και δέν άρρησε να τον σβώσω όριστικά από το μυαλό μου.

Πέρασαν δύο χρόνια από τότε, στο διάστημα αυτό είχα πάει στο Χόλλυγουντ και είχα κώλας γνωρίσει άρκετά φίλα.

Ένα πρωί, ένώ ήμωνα στο σνοίνοτιο της «Παράκοινης» — την εποχή εκείνη έπαιζα σε μιιά ταινία το όλο της Κλεοπάτρα — είδα μπροστά μου έναν άνθρωπότενο τόσο δειλό και μεσέμενο, όστε δέν μπόρεσα να κωρηθώ και να κή τον κωστίσω, με ειρωνικό τόνο στη φωνή :

—Μήπως είσθε ο Μάρκος Άνατόλιους ;...

Ο άνδρωπώτενος γύρισε το κεφάλι του και μόλις αντίκρισα τί λώμην τον μάτιόν του, τον άναγνωρίσα άμέσως...
—Ω ! με συγχωρέτε, κώριε Τσάρλιλνν ! τραύλιμα ταραμηνή.

Ο Σαρλό με πλησίασε και μου άλώωσε και τά δύο του χέρια.

—Γιά σάς ήθελα ! μου είπε. Άπό την πρώτη φορά, που σάς είδα στο Βερολίνο, τα εκφραστικά χαρακτήριστικά του προσώπου σας σπολυκώσθησαν βαθεία στη νήμη μου... Δέν έλαρα από τότε να σάς σπολυκώσθη... Μόλις έμωθα ότι ήρθατε στον τόπο μας, δοκίμασα τί μεγαλύτερη χαρά τής ζωής μου... Ότόσο, δέν τόλμησα να παρουσιάσω υποστάσι σας... Σήμερα, δέν ξερω κ' έγώ πως, έλαβα ξαφνικά την απόφασή να σάς ενωσθώ... και να με !..

Τη μέρα εκείνη ο Τσάρλιλνν δέν έκανε όφτε ένα βίωμα από κοντά μου. Την επομένη έβωσε στη βίλλα του μια μεγάλη δεξίωση ποδς τιμής μου. Στη συνξέντησι αυτή, στην όποια προσεκληθήσαν όλοι οι άστέροισ του Χόλλυγουντ, μου δώθηκε για πρώτη φορά ή ευκαιρία να γνωσώσώ με τίς διασημώτερες του Αμερικανικού κινηματογράφου... Ο Σαρλό έκανε βρι μορσώσε για να με περιπαρηγή, για να μου εκδηλώση το ένδιαφέρον του. Κάτω όμως από την τυπική ενγίνεσι τον ήταν κωμικό ότι κωρηόταν ένα μεγάλο ζοητικό αόθημα...
Ύστερ' από μιιά βδομάδα, όλοι στο Χόλλυγουντ μάς θεωρούσαν άρ-

Ο ΣΑΡΛΟ ΚΑΙ Η ΠΟΛΑ ΝΕΚΡΙ

ΤΑ ΦΛΕΓΟΝΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΕ Ο ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΟΣ ΕΛΛΗΝ ΠΟΙΗΤΗΣ;

(Συνέχεια της άπαντήσεως του Έπτανησιου σεφου Νικ. Κονεμένου)

Ήσαν, δεν θα μπορούσα εγώ να δώσω πρωτεία σ' έναν ποιητή, όσο μόνον κ' αν ήθελ' είχε κανέναν ποιητή μεγάλος και ποιό να είχε μόνο αυτό το ελάττωμα και το μειονέκτημα, πράγμα που πιστεύω πολύ δύσκολο ή αδύνατο. Τώρα κάποιος θα με ρωτήσει, τι έννοιο λέγοντας ποιητή μεγάλος; Έννοιο ποιητή πρώτης δυνάμεως στο είδος του, και τέτοιος, π. χ., μεταξύ μας ήταν ο Σολωμός, όχι βέβαια για την ποσότητα των έργων που μας έχει άρσει, που αυτό είχε πράγμα δευτεροτον, όσο για την ποιότητα. Ασφαλέστερα όμως για την αξία του Σολωμού θα δινηθούν να κρίνουν οι μεταγενέστεροι, επειδή είμαι ει-

Θ'.

ΑΙ τόν λαό άζολούθησαν πάντα κ' όλοι οι γραμματισμένοι, και μόνο από τόν καιρό που συστήθηκε τό Βασίλειο και λίγους χρόνους έπειτα, βγήκαν έξω τά νέα μέτρα και μάς παρουσιάστησαν στίχοι χωρίς τονισμό, δηλαδή χωρίς ώρισμένες τοιές, κάποτε και χωρίς ρυθμό, και που δεν διαφέρουν σε τίποτα από πεσό. Στίχοι που μήτε στη μνήμη μπορούν να μείνουν έντυπωμένοι, μήτε στη μουσική, σε μία περίπτωση, να υποταχθούν. Ως και για τούτη την έλλειψη, κ' άλλες αν δεν ήσαν, δεν θα μπορούσα εγώ να δώσω πρωτεία σ' έναν ποιητή, όσο μόνον κ' αν ήθελ' είχε κανέναν ποιητή μεγάλος και ποιό να είχε μόνο αυτό το ελάττωμα και το μειονέκτημα, πράγμα που πιστεύω πολύ δύσκολο ή αδύνατο. Τώρα κάποιος θα με ρωτήσει, τι έννοιο λέγοντας ποιητή μεγάλος; Έννοιο ποιητή πρώτης δυνάμεως στο είδος του, και τέτοιος, π. χ., μεταξύ μας ήταν ο Σολωμός, όχι βέβαια για την ποσότητα των έργων που μας έχει άρσει, που αυτό είχε πράγμα δευτεροτον, όσο για την ποιότητα. Ασφαλέστερα όμως για την αξία του Σολωμού θα δινηθούν να κρίνουν οι μεταγενέστεροι, επειδή είμαι ει-

αυτούς τους στίχους, χωρίς να τους άποικονταξώση, επειδή για έλλειψη ρυθμού, δεν θα ήταν δυνατό να τους έχη τυπωμένους καλά στη μνήμη του. Ο δωδεκασύλλαβος του Ίω. Ζαυπέλη στις τραγωδίες του, εκείνος είχε καλύτερο, δηλαδή έχει ρυθμό και είναι αληθινός στίχος. Δεν έχω πρόχειρους δικούς του στίχους να φέρω παράδειγμα φέρνω όμως δύο του Εφριλίδη, που, κατά σύμπτωση, είναι κ' αυτοί για μάς δωδεκασύλλαβοι :

Ω, την έν άστρους ούρανον τέμνων δόδω
Και χρυσοκόλληται ένθεβώς δίφρου
Ήλιε θοοίς ίπποισιν έλίσιων φλόγα.

Ο πρώτος άπ' αυτούς τους τρεις στίχους έχει δωδεκα σύλλαβες, αλλά δεν έχει τονισμό, και για τούτο δεν είναι στίχος για μάς, αλλά είναι πεσό. Οι δύο άλλοι τονίζονται στην πέμπτη σύλλαβή, αλλά κ' αυτοί είναι σχηματισμένοι από έναν έξασύλλαβο προταροξύντον κ' έναν πεντασύλλαβο και για τόν λόγο αυτών δεν είναι γνήσιοι δωδεκασύλλαβοι. Απó τ,τι θιαώημα όμως, ο στίχος αυτός τονίζεται και διαρορετικα και σε τρόπο που να μη χωρίζεται σε δύο ήμισια, σαν εκείνοι οι δύο του Εφριλίδη. Ας έξεταστούν για τούτο η τραγωδία του Ζαυπέλη. Οι Ίταλοι ύστερο σίνουο των στίχων θεωρούν τόν έντεκασύλλαβο. Ο δεκαπεντασύλλαβος ο δικός μας δεν είναι μήτ' αυτός γνήσιος, αλλά είναι σχηματισμένος από δύο έφτασύλλαβους, τόν πρώτον προταροξύντον. Έχουμε και τό ζήτημα της άριθμήσεως των ασύλλαβών, που και γι' αυτό έρχα μιλήσει στο Περί Γλώσσας φιλλάδου μου, είναι τώρα σχεδόν τριάντα χρόνια. Οι λόγιοι του παλαιού Βασιλείου (του Όθωνα) και υψώ μ' αυτούς και όλοι οι καθήκοντες του Έθνους Πανεπιστημίου, δεν ήθελον να άναγνωρίσουν συνήθεια φωνηέντων στη στιχογραφία, και μήτε τών σχετικώς μεγάλων ίδιων μας είναι ικανά να τους πείσουν για τά την παραδεχθούν.

Τού κύκλου τά γυρίσματα, που ά-
(νεθοκαταβαίνουσι
Και τού τροχού που ώρες ψηλά κί'
(ώρες στά βάθη πηγαίνουσι.

(Κορνάρου)

Αυτοί οι δύο στίχοι, κατά την ιδέα τους, είναι έσοφάιμενοι, επειδή ο πρώτος έχει μία σύλλαβή περισσώτερη και ο δεύτερος έχει δύο.

Ή τόν παίνεστε τό λοιπόν ή τόν κατη-
γορήστε
σας είτε να είστ' έλευτεροι, και κά-
(μετ' ό,τι όριστε.

(Εηλαράς)

Και από τούτους τους δύο ο δεύτερος, κατά την ιδέα τους, είναι έσοφάιμενος, επειδή έχει δύο σύλλαβες περισσώτερες.

Άτ' τά κόκκαλα βγαλμένη
των Έλλήνων τά ιερά.

(Σολωμός)

Και από τούτους τους δύο, ο δεύτερος έχει μία σύλλαβή περισσώτερη. Όταν πρώτη φορά είχε δημοσιευθή ο Ύμνος του Σολωμού, οι λόγιοι τόν είχαν κατακρίνει για τούτο.

Έστάθηκε ένα πράγμα στο Αηζούρι
στους χίλιους όχτακόσιους τριάντα έξη.

(Ασκαράτος)

Στόν δεύτερο από τούτους τους δύο στίχους στοχάζομαι να έχωμε όχι μία και δύο, αλλά τρεις σύλλαβες περισσώτερες, κλπ.

Ή συνήθως αυτές τών φωνηέντων στη γλώσσα μας είναι τριών κατηγοριών : 1ο) Είν' εκείνες που γίνονται για την άναγνη των στίχων και που μπορεί να θεωρηθούν σαν ποιητικές ή, για να πώ καλύτερα, στιχογραφικές άδειες (Τών Έλλήνων τά ιερά... Κι' ώρες στό βάθη πηγαίνουσι...). 2ο) Είν' έκείνες που γίνονται για την καλωρίαν (Πού άνεθοκαταβαίνουσι... Και κάποτε ό,τι όριστε...). Ο Κορνάρου θα μπορούσε ναχε πη : «Π' άνεθοκαταβαίνουσι, κ' έτσι να μην υποσχεσθή να ζάην συνήθει, αλλά τού φάνηκε καλύτερο να ζάην καθώς έκανε. Τό ίδιο κ' ο Βηλαράς θα μπορούσε ναχε πη : «Και κάποτε ό,τι όριστε», αλλά δεν τό επε έτσι υψή' αυτός, 3ο) Είνε κ' εκείνες που ίνε φωνικές και που γίνονται για να μη χωρίσουμε παραλόγως και χωρίς άναγνη τό φωνήεντα των διαφθόγγων (Στούς χίλιους όχτακόσιους...), και που μήτε κ' αυτές δεν ήθελον ν' άναγνωρίσουν οι λόγιοι, ισχυριζόμενοι πως τά ια, ιο, ιου, κλπ. δεν είναι διαφθόγγαι και δεν πρέπει να προσφέρονται σε μία σύλλαβή, αλλά σε δύο.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ; Ή συνέχεια.

μαστε και προκατειλημμένοι από την παιδεία μας ηλικία. Τό βέβαια είναι ότι διακρίνεται για τό βάθος του αισθηματος, για τόν ένδυνασισμό, για την άνώτερη τέχνη του. Είχε χάσει τά νερά του άπ' τόν καιρό που τού είχε βουλήσει να γίνη εκείνος ποιητής και να αποθανασισθή με άνοια Carmen seculare, ενώ εκ φάσεως ήταν ποιητής λυρικός και σαν λυρικός θα μπορούσε να δοξασθή και ν' αποθανασισθή. Είχε άσυνέπει τον καιρό του σχεδιάζοντας και μία άρση μερά άποστάματα και στίχους άσυνάρτητους, για να μάς δείξει τι θα μπορούσε να ζάην, αν είχε άκολλησθή έναν άλλο δρόμο ή αν είχε μια εύφια άνάλογη με την καλωσύνη του και την άλλη ποιητική δύναμή του, μια εύφια τουλάχιστον όσην έχει ο Μαρκαράς.

Ός κ' ο Πολυλάς είχε δώσει ένα κακό παράδειγμα, με τόν δεκατρισύλλαβο στίχο που έχει μεταχειρισθή στη μετάφραση του Hamlet, και άποού πως είχε γελασθή. Και άποού, σε βαθμό που να μένω και σε κάποιαν άμφιβολία αν έχει άδικο αυτός ή αν έχω άδικο εγώ, που ίσως να μη τόν έννοο, επειδή ο Πολυλάς και για φυσική καλωσύνη και για επιστήμη, ήταν δάσκαλος μεταξύ μας. Αυτός ο δεκατρισύλλαβος στίχος, που τόν είχε μεταχειρισθή τρούπερο ο Άλ. Ή. Ραγκαβής, έχει μόνο τόν άριθμό των σύλλαβών πάντα σωστόν, αλλά δεν έχει ώρισμένο τονισμό ή τονισμό, και επομένως ίνε στίχος χωρίς ρυθμό. Για να τόν φτιάξω, πρέπει να μετρούσε τις σύλλαβες με τό δάκτυλο, εκτός τούτον αν παραδεχθώμε πως ίνε μια άνοη ύπεροβολικά λεπτή και που δεν την έχει κανείς από μάς. Άλλά και τούτο θα ήταν έλλάττωμα. Στο θέατρο ίνε άποικονταξώση, και μ' όλη τη βοήθεια του ύποβόλου, δεν θα μπορούσε ν' άποστηθήσει δέξα άπ' μένη, παραμιλώντας και τρεβόντας τό μαλιλά του από άπελάσια !...

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ; Τό δραματικό τέλος του είδωλλίου της Πόλες Νέγκρι με τόν Τσαρλί Τσάπλιν.

ΠΟΛΛΑ ΝΕΓΚΡΙ